

Brihat-Jabala Upanishad

——
बृहज्जबालोपनिषत्

——

Document Information

Text title : Brihat-Jabala Upanishad

File name : brijabala.itx

Category : upanishhat, svara, shiva

Location : doc_upanishhat

Author : Vedic Tradition

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : 26/108; Atharva Veda, Shaiva Upanishad

Latest update : Nov. 05, 1999

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

April 1, 2025

sanskritdocuments.org

Brihat-Jabala Upanishad

બૃહજ્ઞાબાલોપનિષત્

યજ્ઞાનાગ્નિઃ સ્વાતિરિક્તભ્રમં ભસ્મ કરોતિ તત્ ।

બૃહજ્ઞાબાલનિગમશિરોવેદમહં મહઃ ॥

ૐ ભદ્રં કર્ણોભિઃ શૃણુયામ દેવાઃ । ભદ્રં

પશ્યેમાક્ષભિર્યજત્રાઃ ।

સ્થિરૈરઙ્ગૈસ્તુષ્ટુવા ૨ સસ્તનૂભિઃ । વ્યશેમ દેવહિતં

યદાયુઃ ॥

સ્વસ્તિ ન ઇન્દ્રો વૃહશ્રવાઃ । સ્વસ્તિ નઃ પૂષા વિશ્વવેદાઃ ।

સ્વસ્તિ નસ્તાક્ષર્યો અરિષ્ટનેભિઃ । સ્વસ્તિ નો બૃહસ્પતિર્દધાતુ ॥

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥

ૐ આપો વા ઇદમસત્સલિલમેવ । સ પ્રજાપતિરેકઃ પુષ્કરપર્ણો
સમભવત્ ।

તસ્થાન્તર્મનસિ કામઃ સમવર્તત ઇદં સૃજેયમિતિ ।

તસ્માદ્યત્પુરુષો

મનસાભિગચ્છતિ । તદ્વાચા વદતિ । તત્કર્મણા કરોતિ ।

તદેષાભ્યનૂક્તા ।

કામસ્તદગ્રે સમવર્તતાધિ । મનસો રેતઃ પ્રથમં યદાસીત્ ।

સતો બન્ધુમસતિ નિરવિન્દન્ । હૃદિ પ્રતીષ્ઠા કવયો

મનીષેતિ ।

ઉપૈનં તદુપનમતિ । યત્કામો ભવતિ । ય એવં વેદ । સ

તપોડતપ્યત ।

સ તપસ્તામ્વા । સ એતં ભુસુણઃ કાલાગ્નિરુદ્રમગમદાગત્ય ભો

વિભૂતેર્માહાત્મ્યં બ્રૂહીતિ તથેતિ પ્રત્યવોચદ્ભુસુણઃ

વક્ષ્યમાણં કિમિતિ

વિભૂતિરુદ્રાક્ષયોર્માહાત્મ્યં બભાણેતિ આદાવેવ પૈષ્યલાદેન

सङ्कोक्तमिति

तद्द्वलश्रुतिरिति तस्योर्ध्वं त्रिं वदामेति ।

बृहज्जन्मालाभिधां मुक्तिश्रुतिं

ममोपदेशं कुरुष्वेति । ॐ तदेति । सद्योजातात्पृथिवी ।

तस्याः स्थात्रिवृत्तिः ।

तस्याः कपिलवर्णानन्दा । तद्गोमयेन विभूतिर्जाता ।

वामदेवादुदकम् ।

तस्मात्प्रतिष्ठा । तस्याः कृष्णवर्णाभद्रा । तद्गोमयेन

भसितं जातम् ।

अधोराद्रङ्घ्रिः । तस्माद्द्विधा । तस्या रक्तवर्णा सुरभिः ।

तद्गोमयेन भस्म जातम् ।

तत्पुरुषाद्वायुः । तस्माच्छान्तिः । तस्याः श्वेतवर्णा

सुशीला । तस्या

गोमयेन क्षारं जातम् । षशानादाकाशम् ।

तस्माच्छान्त्यतीता ।

तस्याश्चित्रवर्णा सुमनाः । तद्गोमयेन रक्षा जाता ।

विभूतिर्भसितं भस्म

क्षारं रक्षेति भस्मनो भवन्ति पञ्च नामानि ।

पञ्चभिर्नामभिर्भूशमैश्वर्यकारणाद्भूतिः । भस्म

सर्वाद्यभक्षणात् ।

भासनाद्भसितम् । क्षारणदापदां क्षारम् ।

भूतप्रेतपिशाचब्रह्मराक्षसापस्मारभवन्तीतिभ्योऽभिरक्षणा

अद्रक्षेति ॥

प्रथमं ब्राह्मणम् ॥ १ ॥

अथ भुसुण्डः कालाग्निरुद्रमग्नीषोमात्मकं भस्मस्नानविधिं

पप्रच्छ ।

अग्निर्धैको भुवनं प्रविष्टो रुपं रुपं प्रतिरुपो भूवूव ।

अेकं भस्म सर्वभूतान्तरात्मा रुपं रुपं प्रतिरुपो

भक्षिश्च ॥

अग्नीषोमात्मकं विश्वमित्यग्निरायक्षते ।

रौद्री घोरा या तैजसी तनूः । सोमः शक्यमृतमयः

शक्तिः करी तनूः ।

अमृतं यत्प्रतिष्ठा सा तेजोविधाकला स्वयम् ।
स्थूलसूक्ष्मेषु भूतेषु स एव रसतेजसी ॥ १ ॥

द्विविधा तेजसो वृत्तिः सूर्यात्मा यानलात्मिका ।
तथैव रसशक्तिश्च सोमात्मा यानलात्मिका ॥ २ ॥

वैद्युदादिमयं तेजो मधुरादिमयो रसः ।
तेजोरसविभेदैस्तु वृत्तमेतच्चराचरम् ॥ ३ ॥

अग्नेरमृतनिष्पत्तिरमृतेनाग्निरेधते ।
अत एव उविः क्लृप्तमग्नीषोमात्मकं जगत् ॥ ४ ॥

उर्ध्वशक्तिमयं सोम अधोशक्तिमयोऽनलः ।
ताभ्यां सम्पुटितस्तस्माच्छ्वद्विश्चमिदं जगत् ॥ ५ ॥

अग्नेरुर्ध्वं भवत्येषा यावत्सौम्यं परामृतम् ।
यावदग्न्यात्मकं सौम्यममृतं विसृत्यधः ॥ ६ ॥

अत एव छि कालाग्निरधस्ताच्छक्तिरुर्ध्वगा ।
यावदादृढनश्वोर्ध्वमधस्तात्पावनं भवेत् ॥ ७ ॥

आधारशक्त्यावधृतः कालाग्निरयमूर्ध्वगः ।
तथैव निम्नगः सोमः शिवशक्तिपदास्पदः ॥ ८ ॥

शिवश्चोर्ध्वमयः शक्तिरुर्ध्वशक्तिमयः शिवः ।
तदित्यं शिवशक्तिभ्यां नाप्याप्तमिडं किञ्चन ॥ ९ ॥

असङ्ख्याग्निना दग्धं जगत्तद्भस्मसात्कृतम् ।
अग्नेर्वीर्यमिदं प्राडुस्तद्दीर्यं भस्म यत्ततः ॥ १० ॥

यश्चेत्यं भस्मसद्भावं ज्ञात्वाभिस्नाति भस्मना ।
अग्निरित्यादिभिर्मन्त्रैर्दग्धपापः स उच्यते ॥ ११ ॥

अग्नेर्वीर्यं च तद्भस्म सोमेनाप्लावितं पुनः ।
अयोगयुक्त्या प्रकृतेरधिकाराय कल्पते ॥ १२ ॥

योगयुक्त्या तु तद्भस्म प्लाव्यमानं समन्ततः ।
शाक्तोनामृतवर्षेण ऽयधिकारान्निवर्तते ॥ १३ ॥

अतो मृत्युञ्जयाथेत्यममृतप्लावनं सताम् ।

शिवशक्त्यमृतस्पर्शे लब्धे अवे कुतो मृतिः ॥ १४ ॥

यो वेद गहनं गुह्यं पावनं च तथोदितम् ।

अग्नीषोमपुष्टं कृत्वा न स भूयोऽभिजायते ॥ १५ ॥

शिवाग्निना तनुं दग्ध्वा शक्तिसोमामृतेन यः ।

प्लावयेद्योगमार्गेषां सोऽमृतत्वाय कल्पते सोऽमृतत्वाय कल्पत

धृति ॥ १६ ॥

द्वितीयं ब्राह्मणम् ॥ २ ॥

अथ भुसुएऽः कालाग्निरुद्रं विभूतियोगमनुब्रूहीति डोवाय

विकटाङ्गामुन्मत्तां मलाभलां मलिनामशिवादिचिह्नान्वितां

पुनर्धेनुं कृशाङ्गां वत्सदीनामशान्तामदुग्धदोहिनीं

निरिन्द्रियां जग्धतृणां केशयेलास्थिभक्षिणीं सन्धिनीं

नवप्रसूतां रोगार्तां गां विडाय

प्रशस्तगोमयमाडरेद्रोमयं स्वस्थं ग्राह्यं शुभे स्थाने वा

पतितमपरित्यज्यात् और्ध्वं मर्दयेद्द्रव्येन गोमयग्राहणं कपिला

वा धवला वा अलाभे तदन्या गौः स्यादोषवर्जिता

कपिलागोर्भस्मोक्तं लब्धं गोभस्म नो येदन्यगोक्षारं यत्र

क्वापि स्थितं च यत्तत्र छि धार्यं संस्कारसहितं

धार्यम् ।

तत्रैते श्लोका भवन्ति ।

विधाशक्तिः समस्तानां शक्तिरित्यभिधीयते ।

गुणत्रयाश्रया विधा सा विधा च तदाश्रया ॥ १ ॥

गुणत्रयमिदं धेनुर्विधाभूद्रोमयं शुभम् ।

भूत्रं योपनिषत्प्रोक्तं कुर्याद्भस्म ततः परम् ॥

वत्सस्तु स्मृतयश्चास्य तत्सम्भूतं तु गोमयम् ।

आगाव धृति मन्त्रेषां धेनुं तत्राभिमन्त्रयेत् ॥ ३ ॥

गावो भग गावो धृति प्राशयेत्तर्पणं जलम् ।

उपोष्य च यत्तुर्दश्यां शुक्ले कृष्णेऽथवा व्रती ॥ ४ ॥

परेधुः प्रातरुत्थाय शुचिर्भूत्वा समाहितः ।

कृतस्नानो धौतवस्त्रः पयोर्धं च सृजेथ्य गाम् ॥ ५ ॥

ઉત્યાપ્ય ગાં પ્રયત્નેન ગાયત્ર્યા મૂત્રમાહરેત્ ।
 સૌવર્ણો રાજતે તામ્ને ધારયેન્મૃણમયે ઘટે ॥ ૬ ॥
 પૌષ્કરેડથ પલાશે વા પાત્રે ગોશ્ડુગ એવ વા ।
 આદધીત હિ ગોમૂત્રં ગન્ધદ્ધારેતિ ગોમયમ્ ॥ ૭ ॥
 અભૂમિપાતં ગૃહ્ણીયાત્યાત્રે પૂર્વોદિતે ગૃહી ।
 ગોમયં શોધયેદ્વિદ્વાન્શ્રીર્મે ભજતુમન્ત્રતઃ ॥ ૮ ॥
 અલક્ષ્મીર્મ ઇતિ મન્ત્રેણ ગોમયં ધાન્યવર્જિતમ્ ।
 સંત્વાસિંચામિ મન્ત્રેણ ગોમયે ક્ષિપેત્ ॥ ૯ ॥
 પગ્ચાનાં ત્વિતિ મન્ત્રેણ પિણ્ડાનાં ચ ચતુર્દશ ।
 કુર્યાત્સંશોધ્ય કિરણૈઃ સૌરકૈરાહરેત્તતઃ ॥ ૧૦ ॥
 નિદધ્યાદથ પૂર્વોક્તપાત્રે ગોમયપિણ્ડકાન્ ।
 સ્વગૃહ્યોક્તવિધાનેન પ્રતિષ્ઠાપ્યાગ્નિમીજયેત્ ॥ ૧૧ ॥
 પિણ્ડાંશ્ચ નિક્ષિપેત્તત્ર આદ્યન્તં પ્રણવેન તુ ।
 ષડક્ષરસ્ય સૂક્તસ્ય વ્યાકૃતસ્ય તથાક્ષરૈઃ ॥ ૧૨ ॥
 સ્વાહાન્તે જુહુયાત્તત્ર વણદેવાય પિણ્ડકાન્ ।
 આધારાવાજ્યભાગૌ ચ પ્રક્ષિપેદ્વ્યાહૃતીઃ સુધીઃ ॥ ૧૩ ॥
 તતો નિધનપતયે ત્રયોવિંશજજુહોતિ ચ ।
 હોતવ્યાઃ પગ્ચ બ્રહ્માણિ નમો હિરણ્યબાહવે ॥ ૧૪ ॥
 ઇતિ સર્વાહુતિહુત્વા ચતુર્થન્તૈશ્ચ મન્ત્રકૈઃ ।
 ઋતંસત્યં કદ્રુદ્રાય યસ્ય વકકુતીતિ ચ ॥ ૧૫ ॥
 એતૈશ્ચ જુહુયાદ્વિદ્વાનનાજ્ઞાતત્રયં તથા ।
 વ્યાહૃતીરથ હુત્વા ચ તતઃ સ્વિષ્ટકૃતં હુનેત્ ॥ ૧૬ ॥
 હોમશેષં તુ નિર્વર્ત્ય પૂર્ણપાત્રોદકં તથા ।
 પૂર્ણમસીતિ યજુષા જલેનાન્થેન બૃહ્યેત્ ॥ ૧૭ ॥
 બ્રાહ્મણેષ્વમૃતમિતિ તજ્જલં શિરસિ ક્ષિપેત્ ।
 પ્રાચ્યામિતિ દિશાં લિડ્ગૈર્દિક્ષુ તોયં વિનિક્ષિપેત્ ॥ ૧૮ ॥
 બ્રહ્મણે દક્ષિણાં દત્વા શાન્ત્યૈ પુલકમાહરેત્ ।
 આહરિષ્યામિ દેવાનાં સર્વેષાં કર્મગુમયે ॥ ૧૯ ॥

जातवेदसमेनं त्वां पुलकैश्छाद्यभ्यङ्गम् ।
 मन्त्रेणानेन तं वह्निं पुलकैश्छाद्येततः ॥ २० ॥
 त्रिदिनं ज्वलनस्थित्यै छादनं पुलकैः स्मृतम् ।
 ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्या स्वयं भुञ्जुत वाग्यतः ॥ २१ ॥
 भस्माधिक्यमभीप्सुस्तु अधिकं गोमयं डरेत् ।
 दिनत्रयेण यदि वा अेकस्मिन्दिवसेऽथवा ॥ २२ ॥
 तृतीये वा यतुर्थे वा प्रातः स्नात्वा सिताम्बरः ।
 शुक्लयज्ञोपवीती य शुक्लमात्यानुलेपनः ॥ २३ ॥
 शुक्लदन्तो भस्मदिग्धो मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ।
 ॐ तद्ब्रह्मेति योव्यार्यं पौलकं भस्म संत्यजेत् ॥ २४ ॥
 तत्र यावाहनमुभानुपथारांस्तु षोडश ।
 कुर्याद्व्याहृतिभिस्त्वेवं ततोऽग्निमुपसंभरेत् ॥ २५ ॥
 अग्निर्भस्मेति मन्त्रेण गृह्णीयाद्भस्म योत्तरम् ।
 अग्निरित्यादिमन्त्रेण प्रभृज्य य ततः परम् ॥ २६ ॥
 संयोज्य गन्धसलिलैः कपिलामूत्रकेण वा ।
 यन्द्रकुङ्कुमकाशमीरमुशिरं यन्दनं तथा ॥ २७ ॥
 अगुरुत्रितयं यैव यूर्णयित्वा तु सूक्ष्मतः ।
 क्षिपेद्भस्मनि तय्यूर्णमोमिति ब्रह्ममन्त्रतः ॥ २८ ॥
 प्राणवेनाडरेद्धिद्ब्रह्मन्भृङ्गतो वटकानथ ।
 अणोराणीयनिति छि मन्त्रेण य विचक्षणः ॥ २९ ॥
 एत्थं भस्म सुसम्पाद्य शुष्कमाद्य मन्त्रवित् ।
 प्राणवेन विभृज्याथ सप्तप्राणवमन्त्रितम् ॥ ३० ॥
 षशानेति शिरोदेशे मुषं तत्पुरुषेण तु ।
 उरुदेशमधोरेण गुह्यं वामेन मन्त्रयेत् ॥ ३१ ॥
 सधोजातेन वै पादान्सर्वाङ्गं प्राणवेन तु ।
 तत उद्धृत्य सर्वाङ्गमापाद्यतलमस्तकम् ॥ ३२ ॥
 आथम्य वसनं धीतं ततश्चैतत्प्रधारयेत् ।

પુનરાચમ્ય કર્મ સ્વં કર્તુમર્હસિ સત્તમ ॥ ૩૩ ॥

અથ ચતુર્વિધં ભસ્મ કલ્પમ્ ।

પ્રથમમનુકલ્પમ્ । દ્વિતીયમુપકલ્પમ્ ।

ઉપોપકલ્પં તૃતીયમ્ । અકલ્પં ચતુર્થમ્ ।

અગ્નિહોત્રં સમુદ્ભૂતં વિરજાનલજમનુકલ્પમ્ ।

વને શુષ્કં શકૃત્સંગૃહ્ય કલ્પોક્તવિધિના

કલ્પિતમુપકલ્પં સ્યાત્ ।

અરણ્યે શુષ્કગોમયં ચૂર્ણીકૃત્ય ગોમૂત્રૈઃ પિણ્ડીકૃત્ય

યથાકલ્પં સંસ્કૃતમુપોપકલ્પમ્ । શિવાલયસ્થમકલ્પં

શતકલ્પં ચ ।

ઇત્યં ચતુર્વિધં ભસ્મ પાપં નિકૃન્તયેન્મોક્ષં દદાતીતિ

ભગવાન્કાલાગ્નિરુદ્રઃ ॥ ૩૪ ॥

ઇતિ તૃતીયં બ્રાહ્મણમ્ ॥ ૩ ॥

અથ ભુસુણ્ડઃ કાલાગ્નિરુદ્રં ભસ્મસ્નાનવિધિં બ્રૂહીતિ

હોવાચાથ પ્રણવેન વિમૃજ્યાથ

સપ્તપ્રણવેનાભિમન્ત્રિતમાગમેન તુ તેનૈવ દિગ્બન્ધનં

કારયેત્પુનરપિ તેનાસ્ત્રમન્ત્રેણાડ્ગાનિ

મૂર્ધાદીન્યુદ્ધૂલયેન્મલસ્નાનમિદમીશાનાઘૈઃ

પગ્ચભિર્મન્ત્રૈસ્તનું ક્રમાદ્ધૂલયેત્ ।

ઇશાનેતિ શિરોદેશં મુખં તત્પુરુષેણ તુ । ઊરુદેશમઘોરેણ

ગુહ્યકં વામદેવતઃ ।

સઘોજાતેન વૈ પાદો સર્વાડ્ગં પ્રણવેન તુ । આપાદતલમસ્તકં

સર્વાડ્ગં તત ઉદ્ધૂલાચમ્ય

વસનં ધૌતં શ્વેતં પ્રધારયેદ્ધિધિસ્નાનમિદમ્ ॥

તત્ર શ્લોકા ભવન્તિ ।

ભસ્મમુષ્ટિં સમાદાય સંહિતામન્ત્રમન્ત્રિતામ્ ।

મસ્તકાત્પાદપર્યન્તં મલસ્નાનં પુરોદિતમ્ ॥ ૧ ॥

તન્મન્ત્રેણૈવ કર્તવ્યં વિધિસ્નાનં સમાચરેત્ ।

ઇશાને પગ્ચઘા ભસ્મ વિકિરેન્મૂર્ધ્નિ યત્રતઃ ॥ ૨ ॥

મુખે ચતુર્થવક્ત્રેણ અઘોરેણાષ્ઠઘા હૃદિ ।

वामेन गुह्यदेशे तु त्रिदशस्थानभेदतः ॥ ३ ॥
 अष्टावन्तेन साध्येन पादावद्धृत्य यत्रतः ।
 सर्वाङ्गोद्धूलनं कार्यं राजन्यस्य यथाविधि ॥ ४ ॥
 भुभं विना य तत्सर्वमुद्धृत्य क्रमयोगतः ।
 सन्ध्याद्ध्ये निशीथे य तथा पूर्वावसानयोः ॥ ५ ॥
 सुभ्वा भुक्त्वा पयः पीत्वा कृत्वा यावश्यकादिकम् ।
 स्त्रियं नपुंसकं गृध्रं बिडालं भकमूषिकम् ॥ ६ ॥
 स्पृष्ट्वा तथाविधानन्यान्भस्मस्नानं समाचरेत् ।
 देवाग्निगुरुवृद्धानां समीपेऽन्त्यजदशने ॥ ७ ॥
 अशुद्धभूतले मार्गे कुर्यान्नोद्धूलनं प्रती ।
 शङ्भतोयेन मूलेन भस्मना मिश्रणं भवेत् ॥ ८ ॥
 योजितं यन्दनेनैव वारिणा भस्मसंयुतम् ।
 यन्दनेन समालिम्बेज्ज्ञानदं यूर्णमेव तत् ॥ ९ ॥
 मध्याह्नात्प्राञ्जलैर्युक्तं तोयं तदनुवर्जयेत् ॥
 अथ भुसुण्डो भगवन्तं कालाग्निरुद्रं त्रिपुण्ड्रविधिं
 पप्रच्छ ॥
 तत्रैते श्लोका भवन्ति ।
 त्रिपुण्ड्रं कारयेत्पश्चाद्ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ।
 मध्याङ्गुलिभिरादाय तिसृभिर्मूलमन्त्रतः ॥ १० ॥
 अनामामध्यमाङ्गुष्ठैरथवा स्यात्त्रिपुण्ड्रकम् ।
 उद्धूलयेन्भुभं विप्रः क्षत्रियस्तच्छिरोद्दिनम् ॥ ११ ॥
 द्वात्रिंशस्थानके यार्धं षोडशस्थानकेऽपि वा ।
 अष्टस्थाने तथा यैव पञ्चस्थानेऽपि योजयेत् ॥ १२ ॥
 उत्तमाङ्गे ललाटे य कर्णयोर्नेत्रयोस्तथा ।
 नासावके गले यैवमंसद्भयमतः परम् ॥ १३ ॥
 कूर्परे मणिभन्धे य लृटये पार्श्वयोर्द्रयोः ।
 नाभौ गुह्यद्ध्ये यैवमूर्वोः स्किञ्चिम्भजनुनी ॥ १४ ॥

જડ્ઘાદ્રયે ચ પાદૌ ચ દ્વાત્રિંશતસ્થાનમુત્તમમ્ ।
 અષ્ટમૂર્ત્યષ્ટવિઘ્નેશાન્તિક્ષ્પાલાન્વસુભિઃ સહ ॥ ૧૫ ॥
 ઘરો ધ્રુવશ્ચ સોમશ્ચ કૃપશ્ચૈવાનિલોડનલઃ ।
 પ્રત્યૂપશ્ચ પ્રભાસશ્ચ વસવોડષ્ટાવિતીરિતાઃ ॥ ૧૬ ॥
 એતેષાં નામમન્ત્રેણ ત્રિપુણ્ડ્રાન્ધારયેદ્ભુઃ ।
 વિદધ્યાત્ષોડશસ્થાને ત્રિપુણ્ડ્રં તુ સમાહિતઃ ॥ ૧૭ ॥
 શીર્ષકં ચ લલાટે ચ કર્ણે કણ્ઠેડસકદ્રયે ।
 કૂર્પરે મણિબન્ધે ચ હૃદયે નાભિપાર્શ્વયોઃ ॥ ૧૮ ॥
 પૃષ્ઠે ચૈકં પ્રતિસ્થાનં જપેત્ત્રાધિદેવતાઃ ।
 શિવં શક્તિં ચ સાદાખ્યમીશં વિદ્યાખ્યમેવ ચ ॥ ૧૯ ॥
 વામાદિનવશક્તીશ્ચ એતાઃ ષોડશ દેવતાઃ ।
 નાસત્યો દસ્રકશ્ચૈવ અશ્ચિનો દ્વૌ સમીરિતૌ ॥ ૨૦ ॥
 અથવા મૂર્ધ્નલીકે ચ કર્ણયોઃ શ્વસને તથા ।
 બાહુદ્રયે ચ હૃદયે નાભ્યામૂર્વોર્ચુગે તથા ॥ ૨૧ ॥
 જાનુદ્રયે ચ પદ્યોઃ પૃષ્ઠભાગે ચ ષોડશ ।
 શિવશ્ચેન્દ્રશ્ચ રુદ્રાર્કો વિઘ્નેશો વિષ્ણુરેવ ચ ॥ ૨૨ ॥
 શ્રીશ્ચૈવ હૃદયેશશ્ચ તથા નાભૌ પ્રજાપતિઃ ।
 નાગશ્ચ નાગકન્યાશ્ચ ઉભે ચ ઋષિકન્યકે ॥ ૨૩ ॥
 પાદયોશ્ચ સમુદ્રાશ્ચ તીર્થાઃ પૃષ્ઠેડપિ ચ સ્થિતાઃ ।
 એવં વા ષોડશસ્થાનમષ્ટસ્થાનમ્થોચ્યતે ॥ ૨૪ ॥
 ગુરુસ્થાનં લલાટં ચ કર્ણાદ્રયમનન્તરમ્ ।
 અસયુગ્મં ચ હૃદયં નાભિરિત્યષ્ટમં ભવેત્ ॥ ૨૫ ॥
 બ્રહ્મા ચ ઋષયઃ સપ્ત દેવતાશ્ચ પ્રકીર્તિતાઃ ।
 અથવા મસ્તકં બાહૂ હૃદયં નાભિરેવ ચ ॥ ૨૬ ॥
 પગ્ચસ્થાનાન્યમૂન્યાહુર્ભસ્મતત્ત્વવિદો જનાઃ ।
 યથાસમ્ભવતઃ કુચદ્દિશકલાધપેક્ષયા ॥ ૨૭ ॥
 ઉદ્ધૂલનેડાખ્યશક્તશ્ચેત્રિપુણ્ડ્રાદીનિ કારયેત્ ।
 લલાટે હૃદયે નાભૌ ગલે ચ મણિબન્ધયોઃ ॥ ૨૮ ॥

आडुमध्ये आडुमूले पृष्ठे यैव य शीर्षके ॥

ललाटे ब्रह्मणो नमः । उदये उव्यवाडनाय नमः ।
 नाभौ स्कन्दाय नमः । गले विष्णवे नमः ।
 मध्ये प्रब्रज्जनाय नमः । मणिबन्धे वसुभ्यो नमः ।
 पृष्ठे उदये नमः । कुकुट्टि शम्भवे नमः ।
 शिरसि परमात्मने नमः । एत्यादिस्थानेषु त्रिपुण्ड्रं
 धारयेत् ॥

त्रिनेत्रं त्रिगुणाधारं त्रयाणां जनकं प्रभुम् ।
 स्मरन्नमः शिवायेति ललाटे तत्रिपुण्ड्रकम् ॥ २९ ॥
 कूर्पराधः पितृभ्यां तु एशानाभ्यां तथोपरि ।
 एशानाभ्यां नम एत्युक्त्वा पार्श्वयोश्च त्रिपुण्ड्रकम् ॥ ३० ॥

स्वच्छाभ्यां नम एत्युक्त्वा धारयेत्तत्प्रकोष्ठयोः ।
 भीमायेति तथा पृष्ठे शिवायेति च पार्श्वयोः ॥ ३१ ॥

नीलकण्ठाय शिरसि क्षिपेत्सर्वात्मने नमः ।
 पापं नाशयते कृत्स्नमपि जन्मान्तराजितम् ॥ ३२ ॥

कण्ठोपरि कृतं पापं नष्टं स्यात्तत्र धारणात् ।
 कर्णे तु धारणात्कर्णरोगादिकृतपातकम् ॥ ३३ ॥

बाह्विबाहुकृतं पापं वक्षःसु मनसा कृतम् ।
 नाभ्यां शिश्रुकृतं पापं पृष्ठे गुदकृतं तथा ॥ ३४ ॥

पार्श्वयोर्धारणात्पापं परस्त्रालिङ्गनादिकम् ।
 तद्भस्मधारणं कुर्यात्सर्वत्रैव त्रिपुण्ड्रकम् ॥ ३५ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशानां त्र्यम्बीनां च धारणम् ।
 गुणलोकत्रयाणां च धारणं तेन वै श्रुतम् ॥ ३६ ॥

एति यतुर्थं ब्राह्मणम् ॥ ४ ॥

मानस्तोकेन मन्त्रेण मन्त्रितं भस्म धारयेत् ।
 उर्ध्वपुण्ड्रं भवेत्सामं मध्यपुण्ड्रं त्रियायुषम् ॥ १ ॥

त्रियायुषाणि कुरुते ललाटे च भुजद्वये ।

नाभौ शिरसि हृत्पार्श्वे ब्राह्मणाः क्षत्रियास्तथा ॥ २ ॥

त्रैवर्णिकानां सर्वेषामग्निहोत्रसमुद्भवम् ।

छंदं मुप्यं गृहस्थानां विरजानलजं भवेत् ॥ ३ ॥

विरजानलजं यैव धार्यं प्रोक्तं महर्षिभिः ।

औपासनसमुत्पन्नं गृहस्थानां विशेषतः ॥ ४ ॥

समिदग््निसमुत्पन्नं धार्यं वै ब्रह्मचारिणा ।

शूद्राणां श्रोत्रियागारपयनाग््निसमुद्भवम् ॥ ५ ॥

अन्येषामपि सर्वेषां धार्यं यैवानलोद्भवम् ।

यतीनां ज्ञानदं प्रोक्तं वनस्थानां विरक्तिदम् ॥ ६ ॥

अतिवर्णाश्रमाणां तु श्मशानाग््निसमुद्भवम् ।

सर्वेषां देवालयस्थं भस्म शिवाग्निं शिवयोगिनाम् ।

शिवालयस्थं तल्लिङ्गलिप्तं वा मन्त्रसंस्कारदग्धं वा ॥

तत्रैते श्लोका भवन्ति ।

तेनाधीतं श्रुतं तेन तेन सर्वमनुष्ठितम् ।

येन विप्रैश्च शिरसि त्रिपुण्ड्रं भस्मना धृतम् ॥ ७ ॥

त्यक्तवर्णाश्रमाचारो लुप्तसर्वङ्कियोऽपि यः ।

सकृत्तिर्यङ्कित्रपुण्ड्राङ्गुधारणात्सोऽपि पूज्यते ॥ ८ ॥

ये भस्मधारणं त्यक्त्वा कर्म कुर्वन्ति मानवाः ।

तेषां नास्ति विनिर्माक्षः संसाराज्जन्मकोटिभिः ॥ ९ ॥

महापातकयुक्तानां पूर्वजन्मार्जितागसाम् ।

त्रिपुण्ड्राङ्गुलनद्वेषो जायते सुदृढे बुधाः ॥ १० ॥

येषां कोपो भवेद्ब्रह्मं ेल्ललाटे भस्मदर्शनात् ।

तेषामुत्पत्तिसाङ्कर्यमनुमेयं विपश्चिता ॥ ११ ॥

येषां नास्ति मुने श्रद्धा श्रौते भस्मनि सर्वदा ।

गर्भाधानादिसंस्कारस्तेषां नास्तीति निश्चयः ॥ १२ ॥

ये भस्मधारिणं दृष्ट्वा नराः कुर्वन्ति ताडनम् ।

तेषां यद्दालतो जन्म ब्रह्मत्रूढ्यं विपश्चिता ॥ १३ ॥

येषां कोधो भवेद्भस्मधारणो तत्प्रमाणके ।

તે મહાપાતકૈર્યુક્તા ઇતિ શાસ્ત્રસ્ય નિશ્ચયઃ ॥ ૧૪ ॥

ત્રિપુણ્ડરકં ચે વિનિન્દન્તિ નિન્દન્તિ શિવમેવ તે ।

ધારયન્તિ ચ યે ભક્ત્યા ધારયન્તિ શિવં ચ તે ॥ ૧૫ ॥

ધિગ્ભસ્મરહિતં ભાલં ધિગ્રામમશિવાલયમ્ ।

ધિગનીશાર્યનં જન્મ ધિગ્વિદ્યામશિવાશ્રયામ્ ॥ ૧૬ ॥

રુદ્રાગ્નેર્યત્પરં વીર્યં તદ્ભસ્મ પરિકીર્તિતમ્ ।

તસ્માત્સર્વેષુ કાલેષુ વીર્યવાન્ભસ્મસંયુતઃ ॥ ૧૭ ॥

ભસ્મનિષ્ઠસ્ય દહ્યન્તે દોષા ભસ્માગ્નિસઙ્ગમાત્ ।

ભસ્મસ્નાનવિશુદ્ધાત્મા ભસ્મનિષ્ઠ ઇતિ સ્મૃતઃ ॥ ૧૮ ॥

ભસ્મસન્દિગ્ધસર્વાઙ્ગો ભસ્મદીપ્ત્રિપુણ્ડકઃ ।

ભસ્મશાયી ચ પુરુષો ભસ્મનિષ્ઠ ઇતિ સ્મૃતઃ ॥ ૧૯ ॥

ઇતિ પગ્ચમં બ્રાહ્મણમ્ ॥ ૫ ॥

અથ ભુસુણ્ડઃ કાલાગ્નિરુદ્રં નામપગ્ચકસ્ય માહાત્મ્યં

બ્રૂહીતિ હોવાચ । અથ વસિષ્ઠવંશજસ્ય શતભાર્યાસમેતસ્ય

ધનગ્જયસ્ય બ્રાહ્મણસ્ય જ્યેષ્ઠભાર્યાપુત્રઃ કરુણ ઇતિ નામ

તસ્ય શુચિસ્મિતા ભાર્યા । અસૌ કરુણો ભ્રાતૃવૈરમસહમાનો

ભવાનીતટસ્થં નૃસિંહમગમત્ । તત્ર

દેવસમીપેડન્ધેનોપાયનાર્થં

સમર્પિતં જમ્બીરકૃલં ગૃહીત્વાજિદ્ગત્તદા તત્રસ્થા

અશપન્ચાપ

મક્ષિકો ભવ વર્ષાણાં શતમિતિ । સોડપિ શાપમાદાય મક્ષિકઃ

સન્સ્વચેષ્ટિતં તસ્યૈ નિવેદ્ય માં રક્ષેતિ સ્વભાર્યામવદત્તદા

મક્ષિકોડભવત્તમેવં જ્ઞાત્વા જ્ઞાતયસ્તૈલમધ્યે હ્યમારયન્ત્સા

મૃતં પતિમાદાયારુન્ધતીમગમદ્ભો શુચિસ્મિતે

શોકેનાલમરુન્ધત્યાહામું

જીવયામ્યથ વિભૂતિમાદાયેતિ એષાગ્નિહોત્રજં ભસ્મ ॥

મૃત્યુગ્જયેન મન્ત્રેણ મૃતજન્તૌ તદાક્ષિપત્ ।

મન્દવાયુસ્તદા જજ્ઞે વ્યજનેન શુચિસ્મિતે ॥ ૧ ॥

ઉદતિષ્ઠત્તદા જન્તુર્ભસ્મનોડસ્ય પ્રભાવતઃ ।

તતો વર્ષશતે પૂર્ણે જ્ઞાતિરેકો હ્યમારયત્ ॥ ૨ ॥

ભસ્મૈવ જીવયામાસ કાશ્યાં પગ્ય તદાભવન્ ।

દેવાનપિ તથાભૂતાન્મામધેતાદૃશં પુરા ॥ ૩ ॥

તસ્માત્તુ ભસ્મનાં જન્તું જીવયામિ તદાનઘે ।

ઇત્યેવમુક્ત્વા ભગવાન્દધીચિઃ સમજાયત ॥ ૪ ॥

સ્વરૂપં ચ તતો ગત્વા સ્વમાશ્રમપદં યયાવિતિ ॥

ઇદાનીમસ્ય ભસ્મનઃ સર્વાઘભક્ષણસામર્થ્યં

વિધત્ત ઇત્યાહ । શ્રીગૌતમવિવાહકાલે તામહલ્યાં

દૃષ્ટ્વા સર્વે દેવાઃ કામાતુરા અભવન્ તદા

નષ્ટજ્ઞાના દુર્વાસસં ગત્વા પપ્રચ્છુસ્તદોષં

શમયિષ્યામીત્યુવાચ તતઃ શતરુદ્રેણ મન્ત્રેણ

મન્ત્રિતં ભસ્મ વૈ પુરા મયાપિ દત્તં બ્રહ્મહત્યાદિ શાન્તમ્ ।

ઇત્યેવમુક્ત્વા દુર્વાસા દત્તવાન્ભસ્મ ચોત્તમમ્ ।

જાતા મદ્રચનાત્સર્વે યૂયં તેઽધિકતેજસઃ ॥ ૫ ॥

શતરુદ્રેણ મન્ત્રેણ ભસ્મોદ્ધૂલિતવિગ્રહાઃ ।

નિર્ધૂતરજસઃ સર્વે તત્ક્ષણાચ્ચ વયં મુને ॥ ૬ ॥

આશ્ચર્યમેતજ્જાનીમો ભસ્મસામર્થ્યમીદૃશમ્ ।

અસ્ય ભસ્મનઃ શક્તિમન્યાં શ્ુણુ ।

એતદેવ હરિશકુરયોર્જાનપ્રદમ્ ।

બ્રહ્મહત્યાદિ પાપનાશકમ્ ।

મહાવિભૂતિદમિતિ શિવવક્ષસિ સ્થિતં નખેનાદાય

પ્રણવેનાભિમન્ચ્ય ગાયત્ર્યા પગ્યાક્ષરેણાભિમન્ચ્ય

હરિર્મસ્તકગાત્રેષુ સમર્પયેત્ । તથા હૃદિ ધ્યાયસ્વેતિ

હરિમુક્ત્વા હરઃ સ્વહૃદિ ધ્યાત્વા દૃષ્ટો દૃષ્ટ ઇતિ

શિવમાહ ।

તતો ભસ્મ ભક્ષયેતિ હરિમાહ હરસ્તતઃ ।

ભક્ષયિષ્યે શિવં ભસ્મ સ્નાત્વાહં ભસ્મના પુરા ॥ ૭ ॥

પૃષ્ઠેશ્ચરં ભક્તિગમ્યં ભસ્માભક્ષયદચ્યુતઃ ।

તત્રાશ્ચર્યમતીવાસીત્પ્રતિભિમ્બસમધુતિઃ ॥ ૮ ॥

વાસુદેવઃ શુદ્ધમુક્તાફલવર્ણોઽભવત્ક્ષણાત્ ।
તદાપ્રભૃતિ શુક્લાભો વાસુદેવઃ પ્રસન્નવાન્ ॥ ૯ ॥

ન શક્યં ભસ્મનો જ્ઞાનં પ્રભાવં તે કુતો વિભો ।
નમસ્તેઽસ્તુ નમસ્તેઽસ્તુ ત્વામહં શરણં ગતઃ ॥ ૧૦ ॥

ત્વત્પાદયુગલે શમ્ભો ભક્તિરસ્તુ સદા મમ ।
ભસ્મધારણસમ્પન્નો મમ ભક્તો ભવિષ્યતિ ॥ ૧૧ ॥

અત એવૈષા ભૂતિર્ભૂતિકરીત્યુક્તા । અસ્ય પુરસ્તાદ્ભસવ
આસન્નુદ્રા દક્ષિણત આદિત્યાઃ પશ્ચાદ્વિષ્ણેદેવા
ઉત્તરતો બ્રહ્મવિષ્ણુમહેશ્વરા યાભ્યાં સૂર્યાચન્દ્રમસૌ
પાર્શ્વયોસ્તદેતદૃચાભ્યુક્તમ્ ।

ઋથો અક્ષરે પરમે વ્યોમન્ યસ્મિન્દેવા અધિવિષ્ણે નિષેદુઃ ।
યસ્તન્ન વેદ કિમૃથા કરિષ્યતિ ય ઇત્તદ્વિદુસ્ત ઇમે સમાસતે ।
ય એતદ્બ્રહ્મજ્જાબાલં સાર્વકામિકં મોક્ષદ્વારમૃજ્યં
યજુર્મયં સામમયં બ્રહ્મમયમમૃતમયં ભવતિ ।
ય એતદ્બ્રહ્મજ્જાબાલં બાલો વા વેદ સ મહાન્ભવતિ ।
સ ગુરુઃ સર્વેષાં મન્ત્રાણામુપદેષ્ટા ભવતિ ।
મૃત્યુતારકં ગુરુણા લબ્ધં કણ્ઠે બાહૌ શિખાયાં
વા બધ્નીત । સમદ્વીપવતી ભૂભિર્દક્ષિણાર્થં નાવકલ્પતે ।
તસ્માચ્છ્રદ્ધયા યાં કાચ્ચિદ્રાં દદ્યાત્સા દક્ષિણા ભવતિ ॥ ૧૨ ॥

ઇતિ ષષ્ઠં બ્રાહ્મણમ્ ॥ ૬ ॥

અથ જનકો વૈદેહો યાજ્ઞવલ્ક્યમુપસમેત્યોવાચ
ભગવાન્ ત્રિપુણ્ડ્રવિધિં નો બ્રૂહીતિ સ હોવાચ
સદ્યોજાતાદિપચ્યબ્રહ્મમન્ત્રૈઃ પરિગૃહ્યાગ્નિરિતિ
ભસ્મેત્યભિમન્થ માનસ્તોક ઇતિ સમુદ્ધૃત્ય
ત્રિયાયુષમિતિ જલેન સમ્મુજ્ય ચ્યમ્બકમિતિ
શિરોલલાટવક્ષઃસ્કન્ધેષુ ધૃત્વા પૂતો ભવતિ
મોક્ષી ભવતિ । શતરુદ્રેણ ચત્કલમવપ્રોતિ તત્કલમશ્રુતે
સ એષ ભસ્મજ્યોતિરિતિ વૈ યાજ્ઞવલ્ક્યઃ ॥ ૧ ॥

જનકો હ વૈદેહઃ સ હોવાચ યાજ્ઞવલ્ક્યં ભસ્મધારણાલ્કિં
ફલમશ્રુત ઇતિ સ હોવાચ તદ્ભસ્મધારણાદેવ

મુક્તિર્ભવતિ તદ્ભસ્મધારણાદેવ શિવસાયુજ્યમવાપ્નોતિ
 ન સ પુનરાવર્તતે ન સ પુનરાવર્તતે સ એષ ભસ્મજ્યોતિરિતિ
 વૈ યાજ્ઞવલ્ક્યઃ ॥ ૨ ॥

જનકો હ વૈદેહઃ સ હોવાચ યાજ્ઞવલ્ક્યં ભસ્મધારણાલ્કિં
 ક્લમશ્ચુતે ન વેતિ તત્ર પરમહંસાનામસંવર્તક-
 આરુણિશ્ચેતકેતુદુર્વાસઋભુનિદાઘજડભરતદત્તાત્રેય-
 રૈવતકભુસુણ્ડપ્રભૃતયો વિભૂતિધારણાદેવમુક્તાઃ સ્યુઃ
 સ એષ ભસ્મજ્યોતિરિતિ વૈ યાજ્ઞવલ્ક્યઃ ॥ ૩ ॥

જનકો હ વૈદેહઃ સ હોવાચ યાજ્ઞવલ્ક્ય ભસ્મસ્નાનેન
 કિં જાયત ઇતિ યસ્ય કસ્યચિચ્છરીરે યાવન્તો રોમકૂપાસ્તાવન્તિ
 લિડ્ગાનિ ભૂત્વા તિષ્ઠન્તિ બ્રાહ્મણો વા ક્ષત્રિયો વા વૈશ્યો વા
 શૂદ્રો વા તદ્ભસ્મધારણાદેતચ્છબ્દસ્ય રૂપં
 યસ્યાં તસ્યાં હ્યેવાવતિષ્ઠતે ॥ ૪ ॥

જનકો હ વૈદેહઃ સ હોવાચ પૈષ્પલાદેન સહ
 પ્રજાપતિલોઅકં જગામ તં ગત્વોવાચ ભો પ્રજાપતે
 ત્રિપુણ્ડ્રસ્ય માહાત્મ્યં બ્રૂહીતિ તં પ્રજાપતિરબ્રવીદ્-
 યથૈવેશ્વરસ્ય માહાત્મ્યં તથૈવ ત્રિપુણ્ડ્રસ્યેતિ ॥ ૫ ॥

અથ પૈષ્પલાદો વૈકુણ્ઠં જગામ તં ગત્વોવાચ
 ભો વિષ્ણો ત્રિપુણ્ડ્રસ્ય માહાત્મ્યં બ્રૂહીતિ યથૈવેશ્વરસ્ય
 માહાત્મ્યં તથૈવ ત્રિપુણ્ડ્રસ્યેતિ વિષ્ણુરાહ ॥ ૬ ॥

અથ પૈષ્પલાદઃ કાલાગ્નિરુદ્રં પરિસમેત્યોવાચાધીહિ
 ભગવન્ ત્રિપુણ્ડ્રસ્ય વિધિમિતિ ત્રિપુણ્ડ્રસ્ય વિધિર્મયા
 વક્તું ન શક્ય ઇતિ સત્યમિતિ હોવાચાથ ભસ્મચ્છન્નઃ
 સંસારાન્મુચ્યતે ભસ્મશય્યાશયાનસ્તચ્છબ્દગોચરઃ
 શિવસાયુજ્યમવાપ્નોતિ ન સ પુનરાવર્તતે રુદ્રાધ્યાયી
 સન્નમૃતત્વં ચ ગચ્છતિ સ એષ ભસ્મજ્યોતિર્વિભૂતિ-
 ધારણાદ્બ્રહ્મૈકત્વં ચ ગચ્છતિ વિભૂતિધારણાદેવ
 સર્વેષુ તીર્થેષુ સ્નાતો ભવતિ વિભૂતિધારણાદ્વારાણસ્યાં
 સ્નાનેન યત્કલમવાપ્નોતિ તત્કલમશ્ચુતે સ એષ
 ભસ્મજ્યોતિર્યસ્ય કસ્યચિચ્છરીરે ત્રિપુણ્ડ્રસ્ય લક્ષ્મ વર્તતે

પ્રથમા પ્રજાપતિર્દ્વિતીયા વિષ્ણુસ્તૃતીયા સદાશિવ ઇતિ
સ એષ ભસ્મજ્યોતિરિતિ સ એષ ભસ્મજ્યોતિરિતિ ॥ ૭ ॥

અથ કાલાગ્નિરુદ્રં ભગવન્તં સનત્કુમારઃ
પપ્રચ્છાધીહિ ભગવન્નુદ્રાક્ષધારણાવિધિં
સ હોવાચ રુદ્રસ્ય નયનાદુત્પન્ના રુદ્રાક્ષા ઇતિ
લોકે ખ્યાયન્તે સદાશિવઃ સંહારકાલે સંહારં
કૃત્વા સંહારાક્ષં મુકુલીકરોતિ તન્નયનાજ્જાતા
રુદ્રાક્ષા ઇતિ હોવાચ તસ્માદ્રુદ્રાક્ષત્વમિતિ તદ્રુદ્રાક્ષે
વાગ્વિષયે કૃતે દશગોપ્રદાનેન યત્કલમવાપ્નોતિ
તત્કલમશ્રુતે સ એષ ભસ્મજ્યોતી રુદ્રાક્ષા ઇતિ
તદ્રુદ્રાક્ષં કરેણ સ્પૃષ્ટ્વા ધારણામાત્રેણ
દ્વિસહસ્રગોપ્રદાનકૃલં ભવતિ । તદ્રુદ્રાક્ષે
એકાદશરુદ્રત્વં ચ ગચ્છતિ । તદ્રુદ્રાક્ષે શિરસિ
ધાર્યમાણે કોટિગોપ્રદાનકૃલં ભવતિ । એતેષાં
સ્થાનાનાં કર્ણયોઃ કૃલં વક્તું ન શક્યમિતિ હોવાચ ।
મૂર્ધ્નિ યત્વારિંશસ્થિખાયામેકં ત્રયં વા
શ્રોત્રયોર્દ્વાદશ કર્ણો દ્વાત્રિંશદ્વાહ્નોઃ ષોડશ
ષોડશ દ્વાદશ દ્વાદશ મણિબન્ધયોઃ ષટ્
ષડ્ગુચ્ચયોસ્તતઃ સન્ધ્યાં સકુશોડહરહરુપા-
સીતાગ્નિર્જ્યોતિરિત્યાદિભિરગ્નૌ જુહુયાત્ ॥ ૮ ॥

ઇતિ સમમં બ્રાહ્મણમ્ ॥ ૭ ॥

અથ બૃહજ્જાબાલસ્ય કૃલં નો બ્રૂહિ ભગવન્નિતિ
સ હોવાચ ય એતદ્બૃહજ્જાબાલં નિત્યમધીતે
સોડગ્નિપૂતો ભવતિ સ વાયુપૂતો ભવતિ સ આદિત્યપૂતો ભવતિ
સ સોમપૂતો ભવતિ સ બ્રહ્મપૂતો ભવતિ સ વિષ્ણુપૂતો ભવતિ
સ રુદ્રપૂતો ભવતિ સ સર્વપૂતો ભવતિ સ સર્વપૂતો ભવતિ ॥ ૧ ॥
ય એતદ્બૃહજ્જાબાલં નિત્યમધીતે સોડગ્નિં સ્તમ્ભયતિ
સ વાયું સ્તમ્ભયતિ સ આદિત્યં સ્તમ્ભયતિ સ સોમં સ્તમ્ભયતિ
સ ઉદકં સ્તમ્ભયતિ સ સર્વાન્દેવાન્સ્તમ્ભયતિ સ
સર્વાન્ગ્રહાન્સ્તમ્ભયતિ સ વિષં સ્તમ્ભયતિ સ વિષં

स्तम्भयति ॥ २ ॥

य अेतद्बृहज्जबालं नित्यमधीते स मृत्युं तरति स

पाभानं

तरति स ब्रह्मडत्यां तरति स ब्रूणडत्यां तरति स

वीरडत्यां

तरति स सर्वडत्यां तरति स संसारं तरति स सर्वं तरति

स सर्वं तरति ॥ ३ ॥

य अेतद्बृहज्जबालं नित्यमधीते स भूर्लोकं जयति स

भुवर्लोकं जयति

स सुवर्लोकं जयति स मडर्लोकं जयति स तपोलोकं जयति

स जनोलोकं जयति स सत्यलोकं जयति स सर्वाल्लोकान्जयति ॥ ४ ॥

य अेतद्बृहज्जबालं नित्यमधीते स ऋयोऽधीते स

यजूंष्यधीते

स सामान्यधीते सोऽथर्वणमधीते सोऽङ्गिरसमधीते स शाभा

अधीते स कल्पानधीते स नारशंसीरधीते स पुरणान्यधीते

स ब्रह्मप्राणवमधीते स ब्रह्मप्राणवमधीते ॥ ५ ॥

अनुपनीतशतमेकमेकेनोपनीतेन तत्सममुपनीतशतमेकमेकेन

गृहस्थेन तत्समं गृहस्थशतमेकमेकेन वानप्रस्थेन

तत्समं वानप्रस्थशतमेकमेकेन यतिना तत्समं यतीनां तु

शतं पूर्णमेकमेकेन रुद्रजापकेन तत्समं

रुद्रजापकशतमेकमेकेन

अथर्वशिरःशिषाध्यापकेन तत्सममथर्वशिरःशाभा-

ध्यापकशतमेकमेकेन बृहज्जबालोपनिषदध्यापकेन

तत्समं तद्वा अेतत्परं धाम बृहज्जबालोपनीषज्जपशीवस्य

यत्र न सूर्यस्तपति यत्र न वायुर्वाति यत्र न यन्द्रमा भाति

यत्र न नक्षत्राणि भान्ति यत्र नाग्निर्दहति यत्र न मृत्युः

प्रविशति

यत्र न दुःषानि प्रविशन्ति सदानन्दं परमानन्दं शान्तं

शाश्वतं सदाशिवं ब्रह्मादिवन्दितं योगिध्येयं परं पदं

यत्र गत्वा न निवर्तन्ते योगिनस्तदेतद्दृश्याभ्युक्तम् । तद्विष्णोः

परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । द्विवीच यक्षु-?-
तम् ॥

तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवांसः समिन्धते । विषणोर्यत्परमं
पदम् ॥

ॐ सत्यमित्युपनिषत् ॥ ६ ॥

धृत्यष्टमं ब्राह्मणम् ॥ ८ ॥

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः ।
भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिः ।
व्यशेम देवहितं यदायुः ॥

स्वस्ति न धन्द्रो वृद्धश्रवाः ।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः ।
स्वस्ति नो बृहस्पतिदधातु ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

धृत्यथर्ववेदीय बृहज्जबालोपनिषत्समाप्ता ॥

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

—
Brihat-Jabala Upanishad

pdf was typeset on April 1, 2025

—
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

